

IRONIJA IR ŽAISMĖ OSKARO MILAŠIAUS KŪRYBOJE

Genovaitė Dručkutė

Vilniaus universiteto

Prancūzų filologijos katedros profesorė

Oskaras Milašius paprastai apibūdinamas kaip pavėlavęs romantikas arba, dažniau, pavėlavęs simbolistas; jis – ir poetas lyrikas, pranašas ir mistikas, metafizikas, Šventojo Rašto tyrėjas ir šifruotojas. Žinome Milašių buvus aktyvų politikos veikėją, diplomata, o keletą paskutinių gyvenimo metų – Fontenblo (Fontainebleau) parko atsiskyrėlį, bendravusį su paukščiais „jų kalba“. Tai rimtoji, pakylėtoji Milašiaus pusė, vis dėlto neapimanti visos poeto ir rašytojo asmenybės ir jos raiškos. Daug mažiau žinomas ir reflektuotas jo žaidybiškumas, apimantis literatūrinės žaismės formas, taip pat ironijos teikiamas galimybes.

Žaidybinė rašytojo pusė, gožiama didžiųjų temų ir jų raiškos analizės, nėra sulaukusi didesnio dėmesio. Prancūzų literatūroje pavyko aptikti tik keletą publikacijų. Paule-Ginette Wiert-David savo straipsnyje ryškina distanciją kaip svarbų Milašiaus poetikos aspektą, kurios vienas variantų – ironija, arba „apibrėžtoji distancija“ („...une idée de distance dans le poème. L'ironie, qui est une distance qualifiée, en est une variante“)¹. Išsamioje Yves-Alain Favre'o publikacijoje aptaria-

mas mažai žinomas poeto bandymas rašyti komediją². Viename iš naujausių Milašiaus kūrybos tyrimams skirtų numerių Denis Bertrand'as analizuoja poetiškumo ir parodijos samplaiką romane *Meilės įšventinimas* (*L'Amoureuse Initiation*, 1910). Jo daroma išvada apie rašytoją, „besiאיפאנטį iš savo paties lyrizmo, savo išpūsto stiliaus, įkvėpimo temų, personažų, netgi pačios literatūros žanro sąvokos“³, pranoksta vieno kūrinio rėmus ir gali padėti platesniems apibendrinimams.

Šiame straipsnyje siekiama dvejopo tikslo: 1) išnagrinėti, kokias konfigūracijas įgyja žaidybiškumas Milašiaus kūryboje ir kokias jis generuoja reikšmes; 2) ištirti paties autoriaus dalyvavimą tekste, jo „įsitemstinimą“ pasitelkiant ironijos ir žaismės formas. Tyrimo objektu pasirinkti du anksčiau tyvieji prancūzų poeto tekstai: *Paprastčiausia tokio pono Triks-Trikso, juokdario, istorija ir Vaiduoklis per prievartą*.

² Yves-Alain Favre, „Milosz poète comique“, *Cahiers de l'Association Les Amis de Milosz 13-14-15*, Paris: Éditions André Silvaire, 1977.

³ „(...) tournant en dérision son propre lyrisme, son style ampoulé, ses sujets d'inspiration, ses personnages, voire la notion même de genre littéraire“. Denis Bertrand, „*L'Amoureuse Initiation: Poésie et parodie*“, *Cahiers de l'Association Les Amis de Milosz*, Paris: L'Harmattan, 2009, 38.

¹ Paule Ginette Wiert David, „La Poétique de Milosz. Distance et ironie“, *Cahiers de l'Association Les Amis de Milosz 26*, Paris: Éditions André Silvaire, 1987, 59.

Vieno juokdario istorija

1906 m. žurnale *Eilės ir proza (Vers et Prose)* Milašius paskelbė *Paprasčiausią tokio pono Triks-Trikso, juokdario, istoriją (Très simple histoire d'un Monsieur Trix-Trix, pitre)* – iš fragmentų sudarytą trumpą tekstą be akivaizdaus siužeto. Paskirus fragmentus į vieną visumą sujungia pasakotojas, kuris yra ir poetas, kalbantis pirmuoju asmeniu ir užrašantis tokio pono Triks-Trikso istoriją – „savo geriausio draugo, savo geriausios dalies, vieno iš tų, su kuriuo kiekvienas svajotojas susitinka savo gyvenime, ir ne kartą, bet...bet niekada – pirmą kartą“⁴. Istorija pradedama nuo pabaigos, kai ponas Triks-Triksas jau miręs, „negyvesnis už pelę“⁵, ir atmintį pasitelkęs pasakotojas vardija Triks-Trikso aplankytas vietas, aprašo jo išvaizdą, referuoja veiksmus ir kalbas to „smulkaus niekšelio“, „šių laikų juokdario, tačiau pamilusio praeities farsų liūdesį, kitame žmoguje ieškojusio savo paties širdies aido, to dingusio perliuko, prasmegusio gilioje mėšlo krūvoje“⁶.

Iš teksto fragmentų paaiškėja, kad pasakotojas keliavo ten, kur ir Triks-Triksas, bei girdėjo visas kalbas, žino visus žingsnius to, kurį vadina savo draugu, bičiuliu, mokytoju. Ponas Triks-Triksas – tai pa-

sakotojo antrininkas, nuolatinė jį lydinti kaukė, padedanti išverti praeitį ir dabartį, nepaskęsti svajonėse ir susitaikyti su tikrove, kurioje dominuoja vienatvė. „Nereikia nužudyti vidinio juokdario!“⁷ – skelbia pasakotojas kūrinio pabaigoje.

Paprasčiausioje tokio pono Triks-Trikso, juokdario, istorijoje randame pasakotoją-aktorių ir jo vaidmenį-kaukę – įprastus žaismės, žaidimo, vaidinimo atributus. Visi fragmentai persmelkti aitrios ironijos: ir juokdariškos pasakotojo būties, ir jo kuriamos poezijos atžvilgiu. Ironija čia veikia kaip kurianti ir drauge išlaisvinanti, būtiną distanciją steigianti jėga. Paskutiniame fragmente pasakotojas kreipiasi į savo kūrinių su užrašyta Triks-Trikso istorija:

„O dabar, apipelijusi knygele, grįžk į dulkėtą krantinę pas savo bukinistę, pas savo senę mumijos plaukais, NES TOKIA YRA LEMTIS kiekvienos tikros poemos. Ir jeigu netyčia po dešimties, penkiolikos ar šimto metų, vieną vakarą juodai vilkin-tis ir susimąstęs jaunuolis ant gilios upės kranto bandytų perskaityti tavo išblukusias, išplautas, išgraužtas raides, sutelk, o nublėsusi knygele, savo paskutines jėgas ir šauk, šauk, šauk (...): „Reikia gyventi! Per arti priėjęs prie upės keleivi, reikia gyventi!“⁸ Šiame fragmente pakilų krei-

⁴ „(...)l’histoire de mon meilleur ami, du meilleur de moi-même, d’un de ceux que tout songeur rencontre dans sa vie, et souvent, mais... – mais jamais pour une première fois“. O. V. de L. Milosz, *Oeuvres complètes XII*, Paris: Éditions André Silvaire, 1982, 82. Jeigu nenurodyta kitaip, šią ir kitas Milašiaus citatas vertė straipsnio autorė.

⁵ „Plus mort qu’une souris“. *Ibid*, 89.

⁶ „(...) un fade faquin, (...) pitre moderne et cependant épris de la mélancolie des farces mortes, il cherchait en autrui l’écho du battement de son propre cœur, la petite perle perdue, celle qui va se blottir sous la couche profonde des fumiers“. *Ibid*, 83.

⁷ „Il ne faut pas tuer le pitre intérieur, (...)!“ *Ibid*, 89.

⁸ „Et à présent, petit feuillet du livre moisi, retourne chez ta bouquiniste des quais poudreux, chez ta vieille aux cheveux de momie, CAR TEL EST LE DESTIN de tout poème véritable. Et si par hasard dans dix, quinze, – cent ans! un jeune homme vêtu de noir et vaguement trahi interrogeait, un soir, près du fleuve profond, tes caractères fanés, lavés, rongés, – rassemble, ô feuillet évanoui, le reste de tes forces, et crie, crie (...): „Il faut vivre! Passant trop près du fleuve! Il faut vivre!“ *Ibid*, 89. Dera pastebėti, kad gyvenimo imperatyvas pakartojamas eilėraščiui „Ir ypač kad...“ („Et surtout que...“), iš rinkinio *Septynios vienatvės (Les Sept*

pinio toną į savo dvasios kūrinį „knygelę“ permelkia blaivus pasakotojo atsiribojimas. Knygelė „apipelijusi“ ir „nublukusi“, jos raidės nebeaiškios, joje buvusi užkoduota pirminė „žinia“ nebetekusi jėgos ir įtaigos.

Pauzėmis vieną nuo kito atskirtus kūrinio fragmentus į visumą sieja pasakotojo taikoma poetinė retorika, nostalgiška intonacija, gausiai vartojamos metaforos ir palyginimai. Juose vyrauja į praeitį nugrimzdusio laiko, neblėstančio ilgesio, neišsipildžiusios dabarties motyvai:

„kelių šimtmečių nemigos nublukintas puslapis“ („cette page blémie par l'insomnie de plusieurs siècles“),

„upė buvo pabalusi nuo vienatvės“ („le fleuve était si pâle de solitude“),

„gaivus praeities lietus virš upės“ („le vert de la pluie de jadis sur le fleuve“)

„tavo vienatvės tvenkinys“ („l'étang de ta solitude“)

„senieji šalti, apakę namai“ („l'antique maison froide, aveugle“),

„per ašaras pamatyta senoji lietaus ir vėjo naktis, mano didžiausio apleistumo naktis“ („vieille nuit de pluie et de vent vue à travers les larmes, nuit de mon suprême abandon“),

„atsiminimų ir nostalgijos tikas“ („un tic de souvenir et de nostalgie“),

„švelni kaip voratinklis šviečiant balandžio mėnuliui“ („douce comme de la toile d'araignée de lune d'avril“),

„vienietiškas Laiko valsas, gražaus, amžinai žydro Laiko, nepaisant gedulo metų“ („la valse viennoise du Temps, du beau Temps éternellement bleu, malgré le deuil des années“),

„dar tebesvajoto praeities bučinio žiedas, bet toks blyškus, toks graudus“ („la fleur du baiser de jadis rêvait encore, mais si pâle, si alanguie“).

Pateikti pavyzdžiai parodo, kad kalbiniu stilistiniu lygmeniu Triks-Trikso istorijoje atpažįstama pirmųjų eilėraščių rinkinių – *Nuopuolių poema* (*Le poème des Décadences*, 1899) ir *Septynios vienatvės* (*Les Sept Solitudes*, 1906) – leksika ir įvaizdžiai su jiems būdinga semantika. Ilgi banguojantys fragmentų sakiniai gali būti lengvai suskaidyti į aleksandrinines eilutes, kokios vyrauja ne tik ankstyvojoje, bet ir vėlesnėje Milašiaus poezijoje. Pakylėtą pasakotojo intonaciją, nuolat pertraukiamą šauktukų, klaustukų, daugtaškių, jaustukų ir ištiktukų, „pažemina“ komiška ir groteskiška Triks-Trikso figūra. Jis šokinėja tarsi beždžionė, išdarinėja grimasas, kraiposi, vaiposi ir šūkčioja, verkia ir juokiasi. Už ironiško pasakotojo slepiasi pats kūrinio autorius, parodijuojantis savo poeziją. Tokia žaidybiškumu paremta stilistinė rašymo maniera, pasakotojo (lyrinio „aš“) ir jo ironiškos kaukės simbiozė aptinkama minėtuose Milašiaus eilėraščių rinkiniuose (plg. eilėraščius „Miegas“, „Paskutinė orgija“, „Malonės šūvis“, „Egėjo baladė“, „Sena diena“, „Skambant muzikai“, „Visi numirėliai girti...“, „Beždžionės šokis“). Nuo pat Milašiaus kūrybos pradžios įsitvirtinusi stilistika driekiasi į ateitį, ir šioje perspektyvoje Triks-Trikso fragmentai perskaitomi kaip būsimo romano apmatai. Meniniu, idėjiniu, stilistiniu požiūriu tobulai baigta juokdario istorija sudaro romano *Meilės įšventinimas* (*L'Amoureuse Initiation*, 1910) siužetą.

Solitudes, 1906), pabaigoje „Ir mums gyvent, gyvent, tikrai gyventi reikia...“ („Il faut vivre, vivre, rien que vivre...“ Oskaras Milašius, *Poezija*, Vilnius: Vaga, 1996, 82; iš prancūzų kalbos vertė Vaclovas Šiugždinis).

Vaiduoklio vargai

1911 metais Milašius kartu su bičiuliu Francisu de Miomandre'u parašė vodelių *Vaiduoklis per prievartą* (*Le Revenant malgré lui*). Jacques'o Doucet fonde saugomą rankraščių – trijų veiksmų pjesę su juodraščiais – pirmą kartą pristatė Yves-Alainas Favre'as poeto šimtmečiui skirtoje konferencijoje⁹.

Straipsnyje analizuojamas vodelis¹⁰ nėra vieno autoriaus darbas. Abu autoriai turėjo svarstyti, tikslinti ir derinti sumanyimą, neabejotina, jiems patiems suteikusį daug džiaugsmo ir linksnumo. Abu parašė maždaug po pusę teksto, derindami savo balsus atskiruose veiksmuose ir scenose. Rankraščių atradęs, ištyręs ir publikaciją parengęs Favre'as teigia, kad Milašiaus ir Miomandre'o neįmanoma supainioti. Jų rašysenos visiškai skirtingos, lengvai identifikuojamos¹¹. Milašiaus ranka rašytas tekstas turi aiškią jo meninės individualybės žymę.

Triveiksmės pjesės centre – miręs garsumas poetas Teofilis Mokasenas (Théophile Mocassin). Pirmame veiksmе susipažįstame su jo vėle, kuri neturi ramybės, nes yra priversta dalyvauti Prancūzų ir amerikie-

čių spiritistų draugijos rengiamuose spiritizmo seansuose. Draugijai priklauso jo našlė, sūnus, šeimos draugai ir pažįstami. Antrame veiksmе susirinkusiems spiritistams rūpi sužinoti, ar sūdytos kiaulienos pirklys turtuolis Fransua Kriu (François Cru) gyvas, ar miręs; jeigu miręs, tai koks jo testamentas turinys, į kurį taikosi ir spiritistų draugija, ir atskiri jos nariai. Poetas vaiduoklis praneša, kad pirklys jau miręs ir netrukus pats pasirodęs iš nebūties supažindins su savo paskutine valia. Trečiame veiksmе spiritistų draugija smarkiai įkaušusį Fransua Kriu palaiko girtu vaiduokliu. Nesusipratimas išaiškėja, kai pirklys pareiškia esąs gyvas ir sveikas, atvykęs į Paryžių susituokti su savo sena drauge. Spiritistai lieka it musę kandę, supranta buvę apgauti ir visam laikui atsisako mirusio poeto paslaugų. Laimingas vaiduoklis pasitraukia į amžinybę.

Vodelio žanras suponuoja linksnumą, juoką, komiškas scenas, žodžių žaismę ir nesusipratimus. Absurdiški spiritistų pamėgtų kavinių pavadinimai: „Potvynių kavinė“ („Café des Inondations“), „Padvėsusios žiurkės kabaretas“ („Le Rat mort“) – ironiška užuomina į XX a. pradžioje poetų ir menininkų aplinkoje populiarias kavines *Closerie*, *Kalissaya*, *Napolitain*, *Flore*, *La Coupole*¹². Veikėjų vardams ir pavardėms būdingas dviprasmiškumas. Mirusio poeto pavardė Mokasenas, reiškianti mokasiną, lengvą ir paprastą apavą, ironiškai simbolizuoja priverstinį vaiduoklio „laktymą“ iš vieno pasaulio į kitą. „Daiktiška“, „kasdieniška“ pavardės

⁹ Yves-Alain Favre, „Milosz poète comique“, *Cahiers de l'Association Les Amis de Milosz 13-14-15*, Paris: Éditions André Silvaire, 1977. Vodelis publikuotas: O. V. de L. Milosz, F. de Miomandre, *Le Revenant malgré lui*, *Cahiers de l'Association Les Amis de Milosz 23-24*, Paris: Éditions André Silvaire, 1985.

¹⁰ Lengvo turinio komedija, kurioje veikėjų kalba paprastai pajvairinama dainomis ir šokiais. *Vaiduoklyje per prievartą* nešokama, dainas pakeičia pagrindinio veikėjo, poeto deklamuojamos eilės. Milašiaus ir Miomandre'o vodelio pavadinimas intertekstiniu ryšiu susijęs su Molière'o farsu *Daktaras per prievartą* (*Le Médecin malgré lui*, 1666).

¹¹ 1985 metų publikacijoje siekiant atskirti abu autorius Milašiaus sukurto scenos, situacijos, replikos spausdinamos stačiu šriftu.

¹² Plg. André Salmon, *Souvenirs sans fin*, Paris: N. R. F. Gallimard; Oscar Milosz, „Quelques mots sur la poésie“, O. V. de L. Milosz, *Inédits*, Paris: Éditions André Silvaire, 1959.

reikšmė prasilenkia su kilniu poeto – mūzų įkvėptojo – pašaukimu.

Vodevilyje veikia kelios lengvo elgesio moterys, kurių vardai: Žaselė (Petite Oie), Lolotė (Lolotte) ir Gražioji Liuretė (Belle-Lurette). Tačiau žąsis turi kvailumo ir paikumo konotaciją, Lolotė fonetiškai primena kokotę ir – taip pat – Milašiaus ankstyvojoje poezijoje dažnai aptinkamus moteriškus vardus Lali (Lalie), Lilija (Lilia), Lilijana (Liliane), Elijana (Éliane). Gražioji Liuretė – tai tiesiogine reikšme pavartotas vaizdingas posakis, reiškiantis „jau seniai“, „kadaise“; vadinasi, ši vodevilio veikėja – seniai nebe pirmos jaunystės gražuolė. Spiritistų draugijos pirmininkas – graikų kilmės baronas Ekonomas (Economos), sekretorius – Apolineras Agopianas (Apollinaire Agopian; tikėtina poeto Guillaume'o Apollinaire'o ir, prancūzų akimis, jo egzotiškos kilmės aliuzija). Draugijos nariai – Akilė Sačerdotas (Achille Sacerdoto; italų kalba sacerdote – kunigas, šventikas), išradęs naujas afrodiziakines pastiles, ir Moka-seno poezijos gerbėjas Pusenas de la Valė (Poussin de la Vallée; išvertus iš prancūzų kalbos – slėnio viščiukas). Šis gerbėjas turi markizo titulą, todėl absurdiška jo pavardės reikšmė nederą su personažo „bajorys-te“ ir taip sukuria komišką efektą. Galiausiai pirklys Fransua Kriu (François Cru), kurio mirties visi laukė: būdvardis „cru“ reiškia žalią, nevirtą, neapdorotą daiktą, perkeltine reikšme – primityvų ir šiurkštų žmogų. Pirklio personažas pasižymi būtent šiomis savybėmis.

Iš pirmo žvilgsnio rimtos, o iš tiesų absurdiškos personažų kalbos ir veiksmai, visa pjesės logika yra abiejų autorių, Milašiaus ir Miomandre'o, kūrybos vaisius.

Vis dėlto remiantis rašysenos skirtumais įmanoma apibrėžti Milašiaus indėlį – nevaržomą fantaziją ir kalbos teikiamų galimybių panaudojimą. Vodevilyje ne vien operuojama tiesioginėmis ir perkeltinėmis žodžių reikšmėmis, bet komiško efekto pasiekama ir imituojant „graikišką“ barono Ekonomo akcentą ar netaisyklingą, angliškų žodžių prikašiotą spiritistų nario Hario Koverio (Harry Cover), kuris yra amerikietis, kalbėseną¹³. Parodijuojamas pseudomokslinis spiritistų leksikonas: štai, vienas draugijos narys esąs daugiatomio mokslinio veikalo „Transgangetinis, dogmatinis ir iliuzinis transformizmas“ („Le Transformisme Transgagnétiq, Dogmatique et Illusoire“) autorius. Šioje parodijoje esama nemenkos autoironijos dozės žinant Milašiaus domėjimąsi mistika ir okultizmu.

Tai, kad „vaiduoklis per prievartą“ Mokasenas savo „gyvenime“ buvo poetas, taip pat nėra atsitiktinumas. Mokasenas – daugelio poetinių rinkinių, kurių būdingi pavadinimai: „Simbolistiniai dūmeliai“ („Fumerolles symbolistes“), „Susiviję inicialai“ („Initiales enlacées“), „Kvaitulys ir entuziazmas“ („Délires et enthousiasmes“), „Begalinės anapusbės“ („Les Aude-là de l'infini“), autorius. Jais Milašius steigia ironišką distanciją XX a. pradžioje vyravusių literatūrinių madų ir amžininkų kūrybos atžvilgiu¹⁴.

¹³ Favre'as pažymi, kad Miomandre'o parašytose replikose personažai kalba taisyklingai prancūziškai. Yves-Alain Favre, „Milesz poète comique“, *Cahiers de l'Association Les Amis de Milesz 13-14-15*, Paris: Éditions André Silvalre, 1977, 164.

¹⁴ Kritišką poziciją XIX a. pab. – XX a. pr. literatūros srovių atžvilgiu Milašius išreiškė esė „Keletas žodžių apie poeziją“ („Quelques mots sur la poésie“). Akivaizdu, kad apie 1937 m. poeto suformuluotas santykis yra ilgų apmąstymų rezultatas, kurio ištakos

Poeto Mokaseno deklamuojamos eilės – tai paties Milašiaus ankstyvosios poezijos parodija su ironijos užtaisu. „Garsoje“ Mokaseno poemoje „Pasigailėkime Kiklopo“ komišką efektą kelia kontrastas tarp poetinės formos ir absurdiško „poemos“ siužeto“

„Ilgi įstriži spinduliai bėga per pievelę.
Koridorias gale aš girdžiu keikiantis kažką.“

„De longs rayons faucheurs courent sur les pelouses.

Au fond du corridor j’entends jurer quelqu’un“.

„Poemos“ absurdiškumą pabrėžia iškilmingas aleksandrinas. Kitame Mokaseno „kūrinyje“ patetiškai apdainuojama ereliu papuošta rašalinė, kuria poetas buvęs apdovanotas už savo eiles:

„Kokia tu man atrodai didi, tokios nakties gėrėja!“

---

jo ankstyvoji kūryba. „Po Goethe’s ir Lamartine’o – (...), – veikiami antraeilių vokiečių romantikų ir Edgardo Poe, Baudelaire’o ir Mallarmé, poezija savotiškai nuskurdo ir sumenko; (...) (...) šie atskiri bandymėliai užsibaigė grynai kalbiniais, iš netikėtų žodžių asociacijų sudarytais atradimais, neperteikiančiais jokios vidinės – dvasinės ar psichinės – veiklos“. „Kas po dvidešimties metų liks iš gausios ir tuščios šiandieninės poezijos?“ (Oskaras Milašius, *Lituanistinė ir politinė publicistika*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2013, 244, 246). „Après Goethe et Lamartine – (...) – la poésie, sous l’influence des charmants romantiques allemands de second ordre et celle aussi d’Edgar Poe, Baudelaire et Mallarmé, a subi une sorte d’appauvrissement et de rétrécissement (...). Ce petit exercice solitaire n’a d’ailleurs abouti (...) qu’à des trouvailles purement verbales constituées par des associations imprévues de mots ne traduisant aucune opération intérieure, mentale ou physique“. „Que restera-t-il, dans une vingtaine d’années, de l’énorme et creuse production poétique de nos jours?“ (O. V. de L. Milosz, *Inédits*, Paris: Éditions André Silvaire, 1959, 24, 26).

„Que tu me sembles grand, buveur de nuit liquide!“

Mirusio Mokaseno vėlė į dovanotą rašalinę žvelgia kaip į nereikalingą ir beprasmią daiktą, o jo paties poezija išprovokuoja ironišką vaiduoklio šypsni. Taigi šiame vodevilyje (auto)ironija ir (auto)parodija gali būti traktuojamos kaip išlaisvinantis judesys, atitolinantis Milašių nuo jo kūrybos pradžią lėmusių įtakų.

Išvados

Paprasčiausioje tokio pono Triks-Trikso, juokdario, istorijoje ir vodevilyje *Vaiduoklis per prievartą* Milašiaus žaidybiškumas reiškiamas pasitelkus sau ir išorei skirtos ironijos priemones, įvairias komizmo formas. Gausu ironiškų paties autoriaus kūrybos, jo pamėgtų poezijos įvaizdžių užuominų. Parodijuojamos XIX a. pab. – XX a. pr. vyravusios literatūrinės tendencijos. Juokdarys Triks-Triksas įgyja pasakotojo antrininko arba jo dėvimos kaukės bruožų. Ironija ir parodija, kaip pasakojimo strategijos, leidžia pasakotojui atsiriboti nuo savo būties. Vodevilyje sukurtos absurdiškos situacijos, plačiai taikomas žaidimas žodžių reikšmėmis, užsienietiško personažų akcento imitavimas atitinka komiško žanro reikalavimus. Autorius aktyviai dalyvauja savo kuriamuose tekstuose bei demonstruoja ironišką ir žaismingą požiūrį į savo paties kaip kūrėjo tapatybę. Santykis su savo kūryba laužomas ir kuriamas iš naujo. Abiejuose kūriniuose išskleistas žaidybiškumo diskursas papildoma Milašiaus kūrybos prasmes ir reikšmes.

IRONIE ET JEU DANS L'OEUVRE D'OSCAR MILOSZ

Genovaitė Dručkutė

R é s u m é

Le but de cet article est d'analyser les formes d'ironie et de jeu dans *Très simple histoire d'un Monsieur Trix-Trix, pitre* et le vaudeville *Le Revenant malgré lui*, écrit en collaboration avec Francis de Miomandre. Dans ces deux oeuvres l'auteur a recours aux moyens différents d'(auto)ironie et aux diverses formes de comisme. Ce sont des allusions ironiques des images poétiques de Milosz ou la parodie des tendances littéraires de la fin du XIXe – du début du XXe siècle. Le personnage du pitre acquiert des traits

d'alter-ego ou de masque du narrateur de l'histoire. Dans les parties du vaudeville attribuées à Milosz, des situations absurdes, une large utilisation du jeu de mots et d'expressions, l'imitation des accents étrangers correspondent aux exigences du genre comique. La présence active de l'auteur dans les deux textes révèle un point de vue ironique envers son identité de créateur et constitue un rapport avec son oeuvre sans cesse renouvelé. Le discours ludique complète les significations de l'oeuvre de Milosz.

Gauta: 2014-05-05

Priimta publikuoti: 2014-05-26

Autorės adresas:

Vilniaus universiteto Prancūzų filologijos katedra
Universiteto g. 5, LT-01513 Vilnius
El. paštas: prancukatedra@flf.vu.lt